

FORUM

LUC BOEVA

ANTHONY D. SMITH (1939-2016)

Op 19 juli jl. overleed de Britse socioloog Anthony D. Smith na een slepende ziekte. Hij was één van de meest vooraanstaande theoretici in het nationalisme-onderzoek en had ook op de geschiedschrijving van de Vlaamse beweging invloed.

Geboren in Londen in 1939 en opgevoed door een alleenstaande moeder wiens Joodse familie uit Duitsland en Polen sterk getroffen was door het naziregime, was hij zeer gevoelig voor het soms openlijke antisemitisme tijdens zijn niet zo gelukkige tijd op Engelse kostscholen. Van jongs af aan geboeid door Griekse mythologie en geschiedenis en Joodse Bijbelverhalen en geschiedenis, volgde hij in Oxford klassieke studies.

Een (niet zo geapprecieerd) verblijf aan het Europacollege in Brugge in 1962 zette (niettemin) de koers uit die zijn intellectuele leven zou nemen, want hij kreeg daar niet alleen een introductie tot de sociologie, bovendien was nationalisme dat jaar het onderzoeksthema. Na passages als docent in York en Reading, en een PhD o.l.v. Ernst Gellner behaald aan de London School of Economics and Political Science (LSE), vond hij in 1980 aan die universiteit een betrekking voor

^ Anthony D. Smith (rechts) tijdens de ASEN-conferentie in 2009 (naast hem Eric T. Woods). [collectie Eric T. Woods]

de rest van zijn carrière. Met Gellner, die andere coryfee van het nationalisme, met wie hij overigens nooit een persoonlijke band kreeg, ontwikkelde zich daar een boeiende intellectuele strijd nadat Smith, beïnvloed door onder meer Walker Connor en John Anderson, het vigerende modernistische en constructivistische verklaringsmodel van nationalisme begon te relativieren op basis van zijn kennis van de antieke wereld. Smith wierp op dat er premoderne, collectieve 'etnische' identiteiten gesmeed door religie zijn, die vanaf de 18de eeuw door het patriotisme omgevormd werden tot nationale identiteiten. Deze *cultural turn* in het onderzoek, dat meer dan voorheen wilde steunen op de (historische) empirie, ontwikkelde zich tot een alternatief theoretisch model, het etno-symbolisme, langs een indrukwekkende reeks publicaties, met onder meer, na een eerste voorzichtige aanzet in *Theories of Nationalism* (1971) en verder ontwikkeld in *The Ethnic Origins of Nationalism* (1986), *National Identity* (1991) en *Nationalism and Modernism* (1998) (over het aandeel van het geloof zie o.m. *Chosen Peoples. Sacred Sources of National Identity*, 2003, en *The Antiquity of Nations*, 2004). Hij richtte zich later op deelaspecten, zoals de rol van kunst in het onderscheiden van naties (Smith had, ter voorbereiding, in 1987 een PhD in de kunstgeschiedenis behaald) en de wisselwerking tussen (klassieke) muziek en natievorming (o.m. door middel van koorverenigingen).

Ook in Vlaanderen, waar het modernisme lange tijd dominant was, vonden zijn ideeën ingang, zij het doorgaans onrechtstreeks via Miroslav Hrochs historische drie fasen-model van nationale bewegingen. Met name Lode Wils maakte er gebruik van.

Het etno-symbolisme levert ook nu nog voer voor discussie, met onder meer in het kader van het concept *national indifference* de kritiek dat nationalist niet alleen de natie, maar ook het etnisch en taalkundig substraat creëerden. Maar buiten kijf staat de belangrijke invloed die Anthony D. Smith op generaties studenten en vorsers rond de theorievorming van het nationalisme heeft uitgeoefend, langs ASEN (Association for the Study of Ethnicity and Nationalism) en het door hem gestichte leidende tijdschrift *Nations and Nationalism* maar zeker ook als aimabele, steeds beschikbare, maar ook wat onzekere professor. Ondanks de internationale renomme van het nationalisme-onderzoek aan de LSE, heeft het daar vreemd genoeg nooit een eigen niche gevonden, noch op veel hulp mogen rekenen van het bestuur. De toekomst van de richting is zelfs onzeker na het overlijden van Smith én het op pensioen gaan van enkele andere coryfeeën zoals John Breuilly en John Hutchinson. In ieder geval is ook het internationaal netwerk NISE hem dankbaar: het was na een gesprek dat ik met hem had in Londen, dat de samenwerking met ASEN inzake het heuristisch instrument *SoN* werd gedouaneerd – zie de eerste resultaten op www.stateofnationalism.eu.

Door zijn naaste medewerkers wordt Smith herinnerd als een betrokken wetenschapper. Eric T. Woods, betrokken bij NISE, getuigt: *“among his many qualities, I particularly recall his sincere generosity, his capacity for empathy, his thoughtfulness,*

his uncanny attention to detail, and, of course, his love of lively debate and discussion. The latter always seemed to provoke in him a small smile and a twinkle in his eye, especially once the debate really began in earnest. It left me with an impression of man who not only loved his craft, but truly loved life."